

na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základné právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a právo na starostlivosť rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

3. Okresný súd Bratislava III **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **781,56 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa samostatnými ústavnými sťažnosťami (sp. zn. Rvp 410/2022 a Rvp 411/2022) doručenými ústavnému súdu 10. februára 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 39 Em 2/2021 (ďalej len „namietané konanie“). Maloletý sťažovateľ namietal v napadnutom konaní okrem uvedených práv aj porušenie práva podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

2. Ústavný súd uznesením č. k. PLs. ÚS 16/2022 z 2. marca 2022 v záujme hospodárnosti konania spojil ústavné sťažnosti sťažovateľov podľa § 62 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v spojení s § 166 ods. 1 Civilného sporového poriadku na spoločné konanie. Uznesením č. k. II. ÚS 167/2022 z 13. apríla 2022 prijal ústavný súd podľa § 56 ods. 5 zákona ústavnom súde na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov v časti namietaného porušenia základných práv vymedzenej v bode 1 a vo zvyšnej časti (porušenie základných práv podľa čl. 12 ods. 1, čl. 16 ods. 2 a čl. 19 ods. 1 ústavy) ju odmietol.

3. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že okresný súd uznesením č. k. 37 P 32/2021 z 21. apríla 2021 (ďalej len „uznesenie o neodkladnom opatrení“) vo výroku V nariadil neodkladné opatrenie, ktorým určil, že matka (sťažovateľka) je oprávnená stretávať sa s maloletým (sťažovateľom) v určených časoch v Centre pre deti a rodiny Bratislava (ďalej len „centrum pre rodiny“) a vo výroku VII okresný súd nariadil neodkladné opatrenie, ktorým sťažovateľom aj otcovi

maloletého určil povinnosť zúčastniť sa odborného psychologického poradenstva (vrátane určenia podmienok).

4. Okresný súd uznesením č. k. 37 Em 7/2018 z 2. júna 2021 bez návrhu začal konanie o nariadenie výkonu neodkladných opatrení nariadených výrokmi V a VII uznesenia okresného súdu o neodkladnom opatrení. Zároveň okresný súd v uvedenom uznesení vylúčil na samostatné konanie výkon neodkladných opatrení (tento výkon realizuje okresný súd v namietanom konaní, pozn.).

V namietanom konaní okresný súd uznesením č. k. 39 Em 2/2021 z 12. júla 2021 nariadil výkon neodkladných opatrení (ďalej len „rozhodnutie o nariadení výkonu neodkladných opatrení“).

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti predovšetkým namietajú nečinnosť okresného súdu v namietanom konaní. Postup okresného súdu kritizujú najmä v tom smere, že i keď je formálne začatý výkon neodkladných opatrení (uznesením o nariadení výkonu z 12. júla 2021), nebol zo strany okresného súdu vykonaný žiaden úkon, ktorý by smeroval k samotnej realizácii styku medzi matkou a maloletým. Sťažovateľka okresnému súdu adresovala viacero výziev smerujúcich k zjednaniu nápravy, pretože otec maloletého nerešpektuje ani neodkladné opatrenie o stretávaní sa matky so synom, ani neodkladné opatrenie týkajúce sa psychologického poradenstva. Postup okresného súdu považujú sťažovatelia za neefektívny a v konečnom dôsledku vedúci k zbytočným prieťahom v konaní.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol, že na okresnom súde je vedených viacero čiastkových konaní týkajúcich sa maloletého, ktoré je potrebné posudzovať, vnímať a rozhodovať vo vzájomnej súvislosti.

7. K namietanému konaniu zákonná sudkyňa uviedla, že rozhodnutie o nariadení výkonu neodkladných opatrení (12. júla 2021) bolo doručené matke a opatrovníkovi maloletého 12. júla 2021, otcovi maloletého bolo doručené 2. augusta 2021. Otcovi bola spolu s rozhodnutím o nariadení výkonu neodkladných opatrení doručená aj výzva na dobrovoľné splnenie.

8. Otec podal proti rozhodnutiu o nariadení výkonu neodkladných opatrení odvolanie doručené okresnému súdu 17. augusta 2021. Toto odvolanie bolo doručené účastníkom konania, opatrovníkovi maloletého 3. septembra 2021, sťažovateľke 17. septembra 2021.

K odvolaniu otca sa postupne účastníci konania vyjadrovali a jednotlivé vyjadrenia boli medzi nimi prostredníctvom okresného súdu doručované v priebehu septembra až novembra 2021. V rámci týchto vyjadrení otec maloletého s odkazom na aktuálny stav sťažovateľa, znalecký posudok, vyjadrenia učiteliek, psychologičky a centra pre rodiny navrhol podaním z 24. novembra 2021 výkon súdneho rozhodnutia zastaviť. Návrh otca na zastavenie konania bol na vyjadrenie doručený opatrovníkovi maloletého 8. februára 2022 a sťažovateľke 24. februára 2022.

9. Okresný súd vo vyjadrení uviedol, že ešte pred predložením veci odvolaciemu súdu považoval za potrebné vypočuť oboch rodičov. Vzhľadom na to, že vo veci samej o úpravu rodičovských práv a povinností vedenej okresným súdom pod sp. zn. 38 P 60/2017 bolo pojednávanie nariadené na 21. marec 2022, nepovažoval za nevyhnutné nariadiť pojednávanie aj v namietanom konaní. Na uvedenom pojednávaní prebehol výsluch otca maloletého a keďže boli účastníkmi predložené ďalšie procesné návrhy, pojednávanie bolo odročené. Na pojednávaní 21. apríla 2022 bolo dokazovanie doplnené výsluchom oboch rodičov, zároveň bol vyhlásený rozsudok vo veci samej (č. k. 38 P 60/2017-2783).

10. Napokon zákonná sudkyňa uviedla, že uznesením okresného súdu č. k. 39 P 238/2021-91 z 3. mája 2022 (ďalej aj „rozhodnutie o zrušení nariadeného výkonu neodkladných opatrení“) bolo rozhodnutie o nariadení výkonu neodkladných opatrení zrušené. Vo veci odvolania otca proti rozhodnutiu o nariadení výkonu neodkladných opatrení bol spis 13. mája 2022 predložený odvolaciemu súdu, po ktorého rozhodnutí okresný súd rozhodne o návrhu otca na zastavenie konania o výkon rozhodnutia.

11. V súvislosti s konaniami týkajúcimi sa maloletého sťažovateľa zákonná sudkyňa poukázala na rozsiahlosť prípadu, opakované návrhy rodičov v rámci neodkladných opatrení, ako i na množstvo ďalších procesných návrhov a vyjadrení účastníkov konania vrátane rozvrátených vzťahov v rodine. Dané okolnosti podľa názoru zákonnej sudkyne zakladajú skutkovú zložitnosť veci. V závere zákonná sudkyňa vyjadrila presvedčenie, že okresný súd v namietanom konaní nie je nečinný s ohľadom na zložitnosť veci, rozsiahlosť a početnosť podaní rodičov, jej práceneschopnosť v súvislosti s ochorením COVID-19 (11/2021) a mieru zaťaženia okresného súdu.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

12. Zúčastnenej osobe, ktorou je v konaní pred ústavným súdom otec maloletého sťažovateľa, bola doručená ústavná sťažnosť s výzvou na možnosť podať vyjadrenie 27. apríla 2022. Zúčastnená osoba toto právo nevyužila.

III.3. Replika sťažovateľov:

13. Sťažovatelia vo svojej replike opakovane vyjadrili presvedčenie, že uznesenie o zrušení nariadeného výkonu neodkladných opatrení bolo zo strany okresného súdu účelovým krokom

v snahe ukončiť konanie o výkon rozhodnutia. Proti rozhodnutiu okresného súdu o zrušení nariadeného výkonu neodkladných opatrení sťažovateľka podala odvolanie. Sťažovatelia tiež nesúhlasili s tvrdeniami zákonnej sudkyne týkajúcimi sa vzájomnej prepojenosti jednotlivých konaní medzi účastníkmi konania v súvislosti s potrebou čakať na ich ukončenie. V tomto kontexte zdôraznili, že zákonná sudkyňa by mala mať lepšiu vedomosť o stave veci, čo má zároveň prispieť k promptnému riešeniu.

14. V súvislosti s priet'ahmi v napadnutom konaní sťažovatelia poukázali na to, že výkon neodkladných opatrení bol nariadený uznesením z júna 2021, ale otcovi maloletého bolo uznesenie doručené až v auguste 2021 spolu s výzvou na dobrovoľné plnenie. Od uvedeného dátumu to však bol jediný úkon smerujúci k realizácii výkonu neodkladných opatrení, a to navyše bezvýsledný. Sťažovatelia poukázali na to, že okresný súd až po 9 mesiacoch predložil odvolanie otca nadriadenému súdu, pričom od jeho podania (17. augusta 2021) preukázateľne vo veci nekonal.

Sťažovatelia nesúhlasili s vyjadrením zákonnej sudkyne o potrebe vypočutia rodičov, keďže toto nebolo podľa ich názoru nevyhnutné, pretože okresný súd disponoval pravidelne podávanými správami z centra pre rodiny. Navyše ak aj napriek tomu konajúci súd považoval výsluch rodičov za potrebný, zákonná sudkyňa mala nariadiť pojednávanie a výsluch uskutočniť. Namiesto toho čakala takmer rok, kým výsluch prebehol v inom konaní (pojednávania 21. marca 2022 a 21. apríla 2022). Sťažovatelia vyčítajú aj to, že na daných pojednávaniach sa zákonná sudkyňa vôbec nezaoberala predmetom namietaného konania.

15. Sťažovatelia vo svojom vyjadrení zopakovali, že postup okresného súdu je neefektívny a nijakým spôsobom nevedie k samotnému výkonu rozhodnutia o neodkladných opatreniach, a preto „... výrazným spôsobom prispieva k postupnému a cielenému vylučovaniu sťažovateľky zo života sťažovateľa.“

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

IV.1. K porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote:

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného všeobecného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

17. Základnou povinnosťou konajúceho súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na všeobecný súd so svojim návrhom.

18. Predmetom napadnutého konania pred okresným súdom je zabezpečenie výkonu rozhodnutia, ktorým bol neodkladnými opatreniami upravený styk matky s jej maloletým synom a účasť rodiny na psychologickom poradenstve. Inštitút výkonu rozhodnutí vo veciach maloletých je upravený Civilným mimosporovým poriadkom (ďalej aj „CMP“) a podľa § 370 ods. 1 CMP sa pri ňom postupuje podľa štvrtej časti Civilného mimosporového poriadku.

19. Právna úprava vyplývajúca z Civilného mimosporového poriadku o výkone rozhodnutia vo veciach maloletých v spojení s vyhláškou o podrobnostiach výkonu rozhodnutia precizuje postup súdu v rámci vykonávacieho konania a zdôrazňuje ochranu maloletého dieťaťa pred ujmom, ktorá by mohla vzniknúť núteným výkonom rozhodnutia, ukladá súdu povinnosť zohľadňovať nielen správanie povinného pri plnení povinností, ale aj správanie oprávneného pri realizácii práv vyplývajúcich z rozhodnutia, ako aj správanie a názor maloletého. Súdu umožňuje i v rámci vykonávacieho konania nariadiť neodkladné opatrenie, a to formou sociálneho, psychologického alebo iného odborného poradenstva. Aj naďalej je povinnosťou súdu zistiť, či pre neplnenie povinností vyplývajúcich z rozhodnutia existujú ospravedlniteľné dôvody. Ustanovenia štvrtej časti Civilného mimosporového poriadku dôsledne sledujú dve fázy tohto konania, kde v prvej fáze súd rozhoduje o nariadení výkonu rozhodnutia a v druhej fáze uskutočňuje výkon rozhodnutia, pričom medzi týmito dvoma fázami prebieha zmierovacia (mediačná) fáza, ktorá podľa Občianskeho súdneho poriadku prebiehala ešte pred nariadením výkonu rozhodnutia. Ustanovenia Civilného mimosporového poriadku upravujú jednotlivé právne nástroje, ktoré majú viesť k dobrovoľnému splneniu rozhodnutia, prípadne k podrobeniu sa rozhodnutiu, napr. písomná výzva, upozornenie a nariadenie pojednávania (§ 379 CMP), uloženie pokuty (§ 382 CMP), rozhodnutie o zastavení výplaty príslušných dávok (§ 383 CMP). Zákon teda upravuje vyčerpávajúco všetky spôsoby výkonu rozhodnutia a tiež všetky nástroje, prípadne iné formy pôsobenia súdu vedúce ku skutočnému výkonu rozhodnutia o maloletých deťoch.

20. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, predmetom napadnutého konania je rozhodovanie okresného súdu o zabezpečení realizácie právoplatného a vykonateľného neodkladného opatrenia o realizácii styku maloletého s matkou, a to z dôvodu, že povinný – otec, ako tvrdí sťažovateľka, odmieta plniť okresným súdom stanovenú povinnosť (vrátane neodkladného opatrenia o účasti na poradenstve). Je nevyhnutné poznamenať, že ide o prednostnú vec, kde sa predpokladá osobitná pozornosť venovaná efektívnemu a rýchlemu postupu konajúceho súdu. V prerokúvanej veci ide o osobitný druh konania, v ktorom zákon striktné predpisuje, ako všeobecný súd musí vo veci postupovať. Navyše je nevyhnutné, aby všeobecný súd konal so zvláštnou naliehavosťou vzhľadom na prípadné dôsledky, aké nadmerná dĺžka konania môže mať vo vzájomných vzťahoch detí a ich rodičov.

21. Tento typ konania tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, pričom napriek špecifickej povahe takéhoto konania vyžadujúcej citlivý prístup orgánov verejnej moci ho v zásade nemožno považovať za právne zložitú vec. V okolnostiach posudzovanej veci však možno pripustiť, že z hľadiska skutkovej zložitosti ide o konanie spleťité, keďže vec nie je možné posudzovať izolovane od ostatných konaní, ktoré boli a sú na okresnom súde prejednávané (predovšetkým konanie o úprave výkonu rodičovských práv), a to s ohľadom na tam vykonávané dokazovanie. Zároveň ústavný súd dodáva, že k prehľadnosti konania rozhodne neprispievajú ani účastníci konania svojimi početnými vyjadreniami, procesnými návrhmi či vznášaním námietok.

22. Pri posudzovaní skutkovej zložitosti veci je tiež potrebné uznať pri tomto druhu konania vzhľadom na jeho charakter určitý stupeň náročnosti z hľadiska potreby dokazovania týkajúceho sa otázky dodržiavania povinností vyplývajúcich zo súdneho rozhodnutia o úprave styku s maloletým. Práve z dôvodu nevyhnutnosti zistiť, či sa povinný podrobuje rozhodnutiu, o ktorého výkon ide, a či prípadne existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa povinný nemôže podrobovať rozhodnutiu, je takéto konanie v zásade skutkovo zložitejšie, keďže aj v dôsledku princípu materiálnej pravdy, ktorý sa uplatňuje v civilných mimosporových konaniach, sa kladú zvýšené nároky na vo veci konajúci všeobecný súd v kontexte jeho povinnosti zisťovať skutočný stav veci, nielen skutkový, teda účastníkmi tvrdený (čl. 6 CMP). Zo samotnej ústavnej sťažnosti a jej príloh je zrejmé, že predmetná vec sťažovateľov od začiatku vykazovala skutkovú zložitnosť, ktorá bola daná v prvom rade už takmer zdecimovaným vzťahom medzi sťažovateľkou a otcom maloletého, čím je prirodzene hlboko zasiahnutý aj vzťah maloletého sťažovateľa s matkou. S touto skutočnosťou súvisela potreba nariadenia odborného poradenstva rodičom i samotnému maloletému. Faktická zložitnosť danej veci súvisí aj so skutočnosťou, že vo veci starostlivosti o maloletého okresný súd opakovane rozhodoval o neodkladných opatreniach, či už na základe návrhov rodičov, alebo aj bez návrhu. Aj tieto skutočnosti, teda skutkovú zložitnosť veci, ústavný súd primerane zohľadnil pri rozhodovaní o priznaní finančného zadost'učinenia (napr. IV. ÚS 135/2013, II. ÚS 4/2021).

23. Pri hodnotení správania účastníkov konania vo všeobecnosti ako ďalšieho kritéria ústavný súd zohľadnil už uvedenú skutočnosť, ktorá má rozhodujúci vplyv na výkon rozhodnutia o styku sťažovateľky s jej maloletým synom, a to, že vzájomné vzťahy v bývalej rodine sťažovateľky sú tak vážne narušené, že sú na hranici zvrátiteľnosti. Ústavný súd považuje za preukázané z vyjadrenia zákonnej sudkyne, príloh k ústavnej sťažnosti, ale aj vyjadrení matky, že vzťahy medzi bývalými partnermi sú v dezolátnom stave, pričom rodičia maloletého vzájomným odporom absolútne ignorujú potreby ich spoločného syna. Vzhľadom na to, že maloletý je v starostlivosti otca, ktorý je aj podľa vyjadrenia okresného súdu v súčasnosti tým menej spolupracujúcim rodičom, pri výkone tohto druhu rozhodnutí je takáto skutočnosť závažnou okolnosťou sťažujúcou ich realizáciu.

Pokiaľ ide o správanie sťažovateľov ako účastníkov ústavnou sťažnosťou napadnutého konania, je treba konštatovať, že v konkrétnom namietanom vykonávacom konaní ústavný súd nezistil také správanie sťažovateľov, resp. sťažovateľky, ktoré by významne prispelo k priet'ahom v konaní.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania neznáša zodpovednosť za predĺženie konania oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04, II. ÚS 381/2021).

24. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prieťahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

Ústavný súd z vyjadrenia zákonnej sudkyne zistil, že v namietanom konaní okresný súd uznesením z 12. júla 2021 formálne pristúpil k výkonu neodkladných opatrení. V auguste 2021 doručil okresný súd otcovi maloletého sťažovateľa výzvu na dobrovoľné plnenie spolu s poučením o následkoch nerešpektovania súdneho rozhodnutia, ako aj o „donucovacích“ prostriedkoch, ktorými konajúci súd disponuje. Táto výzva však ostala jediným skutočným k realizácii samotného výkonu styku smerujúcim krokom zo strany okresného súdu, a to napriek tomu, že sťažovateľka opakovane a pomerne často urgovala okresný súd, aby vo veci konal. Skutočnosť, že otec maloletého podal proti uzneseniu o výkone neodkladných opatrení odvolanie, pričom okresnému súdu trvalo takmer 9 mesiacov, kým spis predložil na rozhodnutie nadriadenému súdu, nemožno považovať za takú okolnosť, ktorá by ospravedlňovala pasivitu okresného súdu, ktorý v danom okamihu bol povinný byť nápomocným či dozorujúcim orgánom pri zabezpečení styku rodiča s dieťaťom. Uvedené platí obzvlášť v situácii, keď je maloletý dlhodobo mimo kontaktu s matkou. Jedným dychom však ústavný súd dodáva, že si je vedomý, že okresný súd nie je všemocný a že každý konajúci súd ako orgán verejnej moci je pri svojich jednotlivých krokoch vždy povinný zvažovať najlepší záujem maloletého dieťaťa.

25. V priebehu napadnutého konania otec maloletého (povinný) opakovane neumožnil stretnutia maloletého s matkou, ale aj so spolupracujúcou psychologičkou, a preto bolo predovšetkým zodpovednosťou vo veci konajúceho okresného súdu, aby sa vysporiadal s pasivitou, resp. nedostatočnou súčinnosťou tohto účastníka konania tak, aby bola naplnená z povahy predmetu napadnutého konania vyplývajúca požiadavka na urýchléné rozhodnutie veci. V záujme udržania a rozvoja vzťahu sťažovateľky s maloletým okresný súd mohol zväžiť aj využitie ďalších opatrení, ktoré mal v zmysle platnej právnej úpravy k dispozícii. Právny poriadok ponúka celú škálu donucovacích opatrení, ktoré napomáhajú oprávnenému rodičovi dosiahnuť výkon práva styku, a to najmä nariadenie pojednávania, zastavenie výplaty štátnych sociálnych dávok, uloženie aj opakovaných pokút. Všeobecný súd by tak mal zvažovať aj využitie ďalších (iných) opatrení vo vzťahu rodič a dieťa, aby plynutím času nedošlo k ochladnutiu vytvorených citových väzieb medzi maloletým a rodičom, ktorému dieťa nie je do osobnej starostlivosti zverené.

26. Vo vzťahu k predmetu ústavnej sťažnosti vykonal okresný súd len jediný pre jej posúdenie relevantný procesný úkon, a to že 2. augusta 2021 doručil otcovi maloletého výzvu na dobrovoľné splnenie povinností vyplývajúcich z nariadených neodkladných opatrení.

27. Vychádzajúc z už opísaného priebehu napadnutého konania, ústavný súd konštatuje, že okresný súd sa v napadnutom konaní už zdôraznenou požiadavkou na urýchlené konanie v posudzovanej veci (umocnenej aj predchádzajúcim konaním pred ústavným súdom v konaniach sp. zn. II. ÚS 13/2020, I. ÚS 114/2021, II. ÚS 55/2021, pozn.) dôsledne neriadil, pričom jeho postup v tomto štádiu konania možno považovať za zdĺhavý a neefektívny, a teda nesmerujúci sústredene k urýchlenému odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v namietanom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (body 1 a 2 výroku nálezu).

IV.2. K porušeniu základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života:

28. S'ťažovatelia v ústavnej s'ťažnosti namietajú, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo aj k porušeniu ich základného práva na rodinný a súkromný život podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a porušeniu práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru. Ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených práv prihliadal aj na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcu sa čl. 8 dohovoru.

29. Právo na rešpektovanie rodinného života sa aplikuje na rodinné vzťahy a predpokladá existenciu rodiny (Marckx proti Belgicku, rozsudok z 13. 6. 1979, č. 6833/74, § 31). Rodinou je v prvom rade vzťah medzi manželmi a medzi rodičmi a neplnoletými deťmi. Spolužitie rodičov a detí je základným prvkom rodinného života (Bronda proti Taliansku, rozsudok z 9. 6. 1998, č. 22430/93, bod 51).

30. Ochrana „rodinného života“ sa týka súkromia jednotlivca v jeho rodinných vzťahoch voči iným fyzickým osobám, čo v sebe zahŕňa vzťahy sociálne, kultúrne, ale aj morálne či materiálne (I. ÚS 13/00).

31. Ústava v čl. 19 ods. 2 nezaručuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zasahovaním. Zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené. V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické osoby aj právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené. Podmienkou ústavnosti takéhoto obmedzenia práva na súkromie a rodinný život je jeho určenie v súlade so všetkými normami ústavy, ktoré sú právne významné pri uplatňovaní práva na súkromie (II. ÚS 7/1999). Takouto ústavnou normou je aj čl. 13 ods. 4 ústavy, podľa ktorého pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ (I. ÚS 13/00).

32. Vychádzajúc zo záverov uvedených v časti IV.1 tohto nálezu, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti označeného postupu okresného súdu došlo v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj k neoprávnenému zásahu do ich základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru. V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu v napadnutom konaní totiž došlo k podstatnému zhoršeniu postavenia sťažovateľky ako matky maloletého, keďže napriek existencii právoplatného súdneho rozhodnutia o úprave jej styku so synom bolo neodôvodnene znemožnené účinné realizovanie jej rodičovských práv a povinností týkajúcich sa maloletého syna sťažovateľky. Rovnako tak postavenie maloletého sťažovateľa bolo výrazne zmenené, keď plynutím času došlo k ďalšiemu ochladnutiu vytvorených citových väzieb a k nežiaducemu oslabeniu jeho vzťahu s matkou.

33. Ústavný súd preto vyslovil, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené aj základné právo sťažovateľov zaručené čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. právo zaručené čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru (body 1 a 2 výroku tohto nálezu).

IV.3. K porušeniu práv na rodičovskú výchovu a starostlivosť:

34. V súvislosti so sťažovateľmi namietaným porušením ich základného práva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, resp. práva na starostlivosť zo strany oboch rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, keďže ustanovenie tohto článku možno zaradiť k priamo vykonateľným právnym normám Dohovoru o právach dieťaťa (II. ÚS 325/2017), ústavný súd konštatuje, že v dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu (dosiaľ) nedošlo k naplneniu účelu súdneho konania výkonom rozhodnutia o úprave styku sťažovateľky s jej maloletým synom, a tým k vytvoreniu priestoru na ďalšie budovanie a upevnenie vzájomného vzťahu dieťaťa s matkou. Ako z príloh ústavnej sťažnosti vyplynulo, maloletému sťažovateľovi je dlhodobo odopierané právo na starostlivosť zo strany matky, resp. akýkoľvek kontakt s matkou, pričom okresný súd tento stav dlhodobo toleruje, na otca sťažovateľa (povinného) nijako neapeluje a svojou nečinnosťou, resp. neefektívnou činnosťou *de facto* akceptuje protiprávne konanie povinného.

35. Vzhľadom na uvedené ústavný súd v príčinnej súvislosti s porušením základných práv sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny a porušením práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vyslovil aj porušenie ich práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a v prípade maloletého sťažovateľa aj jeho práva na starostlivosť zo strany matky podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, keďže (aj) do označených práv maloletého sťažovateľa bolo postupom okresného súdu v napadnutom konaní z dôvodov už uvedených (pozri časť IV.1 tohto nálezu) zasiahnuté z ústavného hľadiska neprípustným spôsobom (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.4. K porušeniu základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé konanie:

36. Sťažovatelia v príčinnej súvislosti s existenciou zbytočných prietáhov v napadnutom konaní namietajú aj porušenie práva na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie.

Vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre opakovane zdôraznil, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (napr. II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv neexistujú zásadné odlišnosti (napr. IV. ÚS 195/07), čo umožňuje ich namietané porušenie preskúmať spoločne.

37. Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy má kľúčové postavenie medzi právami ustanovenými v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy nazvanom „Právo na súdnu a inú právnu ochranu“ (čl. 46 až čl. 50 ústavy) a jeho ochrana v zásade predchádza ochrane priznanej prostredníctvom ďalších základných práv ustanovených v tomto oddiele ústavy. Na základe vzájomnej súvzťažnosti medzi týmito základnými právami možno dospieť v konkrétnom prípade aj k záveru, podľa ktorého závažné porušenie niektorého zo základných práv ustanovených v čl. 46 až čl. 50 ústavy má za následok aj porušenie iného základného práva zaručeného v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy. Osobitne tento záver podľa názoru ústavného súdu platí o potenciálnom porušení základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, a to vzhľadom na jeho spomínané kľúčové postavenie v tejto skupine základných práv, a preto ak napr. porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) prekročí takú intenzitu, že to signalizuje zo strany príslušného všeobecného súdu až odmietnutie možnosti domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, tak možno urobiť záver o tom, že takýmto postupom súdu došlo, resp. dochádza aj k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (m. m. III. ÚS 232/2017).

38. Ústavný súd v okolnostiach danej veci, zároveň zohľadňujúc skutočnosť, že neodkladné opatrenia boli okresným súdom po podaní ústavnej sťažnosti zrušené, konštatuje, že nezistil takú intenzitu zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, ktorá by mala za následok zásah do práva na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie, a teda by mu umožnila prijať záver o porušení označených práv sťažovateľov.

Z týchto dôvodov ústavný súd podľa § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde *a contrario* ústavnej sťažnosti sťažovateľov v tejto časti nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

39. Sťažovatelia v petite ústavnej sťažnosti navrhujú, aby ústavný súd súčasne prikázal okresnému súdu konať v predmetnej veci bez zbytočných prietáhov. Z vyjadrenia

zákonnej sudkyne však vyplýva, že okresný súd uznesením č. k. 39 P 238/2021 z 3. mája 2022, konkrétne výrokmi II a V bez návrhu zrušil nariadené neodkladné opatrenia, ktoré boli predmetom napadnutého vykonávacieho konania. Keďže v čase rozhodovania ústavného súdu boli neodkladné opatrenia zrušené, ústavný súd neuložil okresnému súdu príkaz, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov, a tomuto návrhu sťažovateľov nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

40. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

41. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

42. Sťažovatelia si v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume každému po 10 000 eur, ktoré odôvodňujú neprimerane dlhou dobou napadnutého konania a intenzitou zásahu do ich označených práv.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

43. Priznanie finančného zadosťučinenia, ktoré má povahu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch, v tomto prípade neprichádza do úvahy. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní finančného zadosťučinenia prihliadal predovšetkým na to, že ide o skutkovo zložitú vec, a tiež na charakter správania sťažovateľky ako účastníčky konania (ktoré jej bolo vyčítané okrem súdu aj v rámci znaleckého dokazovania), ale aj na to, že nariadené neodkladné opatrenia, ktorých výkonu sa sťažovatelia domáhajú, sú zrušené. Vzhľadom na uvedené skutočnosti vyslovenie porušenia základných práv sťažovateľov je preto s ohľadom na špecifiká danej veci postačujúce, a preto ústavný súd ani tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

44. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 781,56 eur (bod 3 výroku nálezu).

Sťažovatelia požadovali v replike ústavnej sťažnosti priznanie náhrady trov v sume 1 025,56 eur.

Pri výpočte trov konania vychádzal ústavný súd z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 po znížení o 50 % pri zastupovaní dvoch alebo viacerých sťažovateľov je v sume 96,92 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 11,63 eur. Sťažovateľom

vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu a vyjadrenie k stanovisku okresného súdu) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Náhrada pre jedného sťažovateľa za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (3 × 96,92 eur) spolu s režijným paušálom (3 × 11,63 eur) zvýšené o 20 % daň z pridanej hodnoty predstavujú celkovú sumu trov konania vo výške 781,56 eur (bod 3 výroku nálezu).

45. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. júna 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu